

Śląskie w liczbach

2013-10-29

O przyrodzie województwa śląskiego

Województwo śląskie, które zajmuje powierzchnię 12 333 km² przy geometrycznej długości jego granicy wynoszącej ponad 1000 km wbrew niesłusznej opinii miejsca silnie przekształconego przez człowieka, ma również wiele cennych walorów przyrodniczych i krajobrazowych. Już sama leśistość województwa śląskiego oceniana jest na około 32% co jest wartością większą niż dla całego kraju (poniżej 30%)

Na jego terenie położonych jest 8 parków krajobrazowych, 65 rezerwatów przyrody, 13 obszarów chronionego krajobrazu oraz 20 zespołów przyrodniczo – krajobrazowych. Dodatkowo na Śląsku ustanowiono wiele mniejszych form ochrony przyrody jak użytki ekologiczne (81 obszarów), stanowiska dokumentacyjne (9 obszarów i obiektów) oraz ponad 1500 pomników przyrody.

Łącznie z wszystkimi innymi, mniejszymi formami ochrony przyrody oraz obszarami Natura 2000 tereny objęte ochroną prawną stanowią około 22 % powierzchni całego województwa. Warto dodać, iż prowadzona przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Katowicach baza danych siedlisk przyrodniczych istotnych z punktu widzenia Dyrektywy Siedliskowej na terenie naszego województwa, zawiera obszary o łącznej powierzchni około 18 tysięcy ha w skali całego województwa co daje 1,5% jego powierzchni.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami na rok 2013 na terenie województwa śląskiego wyznaczono 5 ostoi ptasich. Ponadto Komisja Europejska uznała za mające znaczenie dla Wspólnoty 36 obszarów siedliskowych które zostały uzupełnione o dodatkowe 4 obszary proponowane do włączenia do sieci oczekujące na decyzje Komisji. Łączna powierzchnia obszarów Natura 2000 w województwie śląskim wynosi odpowiednio 62409 ha dla Obszarów Specjalnej Ochrony Ptaków i 91466 ha (plus cztery obszary proponowane do włączenia do sieci o pow. łącznej 623,5 ha) dla Specjalnych Obszarów Ochrony Siedlisk, co stanowi 5 % jego powierzchni dla obszarów ptasich oraz 7,4 % dla siedliskowych. Należy jednak pamiętać, iż obszary te często nakładają się na siebie w znacznym stopniu. Największą powierzchnię obszary Natura 2000 zajmują na południu województwa obejmując większą część Beskidów oraz na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej i terenach z nią sąsiadujących.

Województwo śląskie kojarzy się głównie z terenami przekształconymi w wyniku działań przemysłu, gdzie pozostało niewiele naturalnych fragmentów środowiska. Pomimo tego, przyroda śląska zachowała wiele miejsc o ponadprzeciętnej wartości. Jej specyfika polega na tym, że w ogromnej większości przypadków walory przyrodnicze wynikają z przeszłej gospodarki człowieka. Przykładem mogą być zarówno rezerwat przyrody Łęczczak jak i cały obszar Doliny Górnej Wisły, które stały się ostoją dla licznych gatunków ptaków dzięki powstałym już w okresie średniowiecza, stawom hodowlanym. Nie inaczej rzecz ma się z cennymi przyrodniczo murawami kserotermicznymi (ciepłolubne łąki) na obszarach Wyżyny Krakowsko – Częstochowskiej - nierozzerwalnie związanymi z tradycyjną gospodarką rolną i wypasaniem zwierząt. Ich zanikanie jest niezmieralnie niebezpieczne i sprawia, że ochrona przyrody nierozzerwalnie wiąże się z troską o to, żeby kilkusetletnia tradycja nie została przerwana.

Tak jak różnorodna jest przyroda, tak różne są formy jej ochrony. Część terenów chroni się poprzez wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych i ograniczanie do minimum ingerencji człowieka. Są to rezerваты przyrody, których jest w regionie sześćdziesiąt cztery. W większości przypadków są one całkowicie wyłączone z gospodarki człowieka, albo gospodarka ta jest podporządkowana celom ochrony. Zupełnie inny charakter ma 41 obszarów włączonych do Sieci Natura 2000. Nie obowiązują na nich praktycznie żadna lista zakazów, a wyłącznie zasada niepodejmowania działań, które mogą mieć znaczący negatywny wpływ na te konkretne siedliska przyrodnicze oraz gatunki roślin i zwierząt, które są przedmiotami ochrony. Taki sposób chronienia przyrody ma tę przewagę nad tradycyjnymi formami, takimi jak parki narodowe czy rezerваты, że daje możliwość inwestowania i rozwoju gospodarczego.

Siec Natura 2000 to najmłodsza forma ochrony przyrody. Wprowadzona została w Polsce dopiero w 2004 roku, jako jeden z obowiązków związanych z przystąpieniem naszego kraju do Unii Europejskiej. Dlatego jednym z najważniejszych zadań stojących przed Dyrekcją jest dokończenie inwentaryzacji siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków roślin i zwierząt na obszarach „naturowych” oraz opracowanie strategii ich ochrony. Do końca roku 2013 planowane jest zakończenie tych prac dla dziesięciu obszarów objętych Planem Zadań Ochronnych. Są to między innymi tereny w Beskidzie Żywieckim, Dolinie Górnej Wisły, Podziemia Tarnogórsko – Bytomskie oraz tereny na Jurze Krakowsko – Częstochowskiej.

Aby odtworzyć lub zachować najbardziej cenne przyrodniczo obszary na terenie województwa śląskiego, często konieczne jest stworzenie warunków do funkcjonowania lub wręcz odrodzenia niektórych przejawów działalności gospodarczej człowieka. Aktywizowanie lokalnych społeczności, wskazywanie że tradycyjne metody gospodarowania mogą stanowić źródło utrzymania, zachowanie i odtwarzanie zanikających ras zwierząt hodowlanych i roślin. Ochrona przyrody rozumiana i realizowana w taki sposób, daje szansę zachowania tych wartości, które w skali Europy stały się już unikatowe. Dlatego też RDOŚ w Katowicach inicjuje i aktywnie angażuje się we wszelkie inicjatywy partnerów społecznych spełniające te warunki.

Innym niezwykle ważnym tematem są działania zmierzające do ochrony korytarzy ekologicznych, to znaczy specyficznych „ciągów” łączących obszary przyrodniczo cenne tak, aby w skali całego kraju tworzyły system „naczyń połączonych” zapewniających możliwie

swobodną migrację gatunków roślin i zwierząt. Jest ona bowiem niezbędna dla właściwego funkcjonowania przyrody i ochrony bioróżnorodności. Jednym z najważniejszych elementów tych korytarzy są doliny rzek. Dlatego bardzo istotne jest ich właściwe zagospodarowanie i pozostawienie możliwie dużych stref zalewowych, ważnych zresztą także z punktu widzenia ochrony przeciwpowodziowej. To właśnie składniki przyrody, takie jak łąki i lasy, mają największe zdolności retencyjne (wchłaniające nadmiar wody), co przekłada się bezpośrednio na bezpieczeństwo powodziowe.

W Regionalnej Dyrekcyj Ochrony Środowiska w Katowicach wszystkie sprawy dotyczące szeroko rozumianej ochrony przyrody, prowadzi **Wydział Ochrony Przyrody i Obszarów Natura 2000**.

Pracownicy Wydziału współpracują z osobami fizycznym zaangażowanymi w działania dotyczące ochrony przyrody, jednostkami samorządu terytorialnego: urzędami gmin i starostw, organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz ochrony przyrody, a także

Regionalną Dyrekcją Lasów Państwowych w Katowicach i poszczególnymi Nadleśnictwami.

Służą pomocą jeżeli potrzebujesz:

- zaświadczenia organu odpowiedzialnego za monitorowanie obszarów sieci Natura 2000, które jest niezbędne do złożenia wniosku o pozyskanie środków unijnych na realizację różnego rodzaju działań;
- informacji o obszarach chronionych na terenie województwa śląskiego;
- zezwolenia na odstępstwa od zakazów w stosunku do gatunków objętych ochroną;
- zezwolenia na prowadzenie badań naukowych na terenie rezerwatów przyrody lub w odniesieniu do gatunków roślin i zwierząt podlegających ochronie. Pamiętaj jednak, że wyniki prowadzonych przez Ciebie badań muszą służyć zachowaniu tych elementów środowiska przyrodniczego.